

synker Helbredelserne ned under en Trediedel, thi vel har 5te Maaned alene ikke mere end 32,68 %, men for 4de, 5te og 6te tilsammen er Procenttallet 36,45. I det Hele danne Helbredelsesprocenterne for begge Kjøen tilsammen en Række, i hvilken Tallene aftage, jo ældre Tilfældene ere, skjøndt ikke ganske regelmæssigt. Saaledes viser der sig efter Udløbet af Sygdommens 3die Maaned pludselig et meget stærkt Nedefald i den 4de, og noget Lignende gjentager sig efter det første Aars Udløb. For de enkelte Kjønns Vedkommende udviser Tabellen, tildels maaskee paa Grund af de mindre Tal, som gjøre Tilfældighedernes Indflydelse større, en mindre jevn Aftagen af Procenttallene, og blandt Tilfældene af samme Varighed en Del indbyrdes Uoverensstemmelser mellem Mændene og Kvinderne, som dog neppe alle tør ansees for ganske tilfældige, da der i det Hele er den Forskjel mellem Kjønne, at Helbredelsesresultatet i de Tilfælde som ere indkomne i Løbet af Sygdommens første 3 Maaneder er gunstigere blandt Mændene end blandt Kvinderne, hvorimod det Omvendte finder Sted i Tilfældene af længere Varighed. Navnlig have Kvinderne givet et langt overvejende Antal Helbredelser i de Tilfælde, hvor Indlæggelsen først havde fundet Sted efter det første Halvaars Udløb og indtil 2 Aars Varighed.

Disse Forhold træde tydeligere frem ved at sammenfatte Helbredelsesprocenterne efter Tab. XXX i større Grupper, saaledes:

	Mænd.	Kvinder.	Begge Kjøen.
i 1ste Maaned	56,6 %	52,2 %	54,3 %
i 2den og 3die Maaned .	53,4 -	46,8 -	49,6 -
i 2det Fjerdingaar	35,6 -	37,2 -	36,4 -
i 2det Halvaar	19,8 -	32,6 -	26,6 -
i 2det Aar	10,6 -	13,8 -	11,8 -
efter 2det Aar	6,2 -	5,8 -	6,0 -

De Tal hvoraf ovenstaaende Helbredelsesprocenter fremgaae, ere formentlig store nok til at give fuld Bekræftelse paa den Sætning, at Sindssygdommens Helbredelighed staaer i omvendt Forhold til deres Varighed, og de berettigede tillige til den Slutning, at Udsigterne til Helbredelse i det Hele taget holde sig længere hos de kvindelige Sindssyge end hos de mandlige.

X.

Behandlingsresultater.

Helbredede og Bedrede.

Forinden vi gaae over til den nærmere Omtale af Behandlingens Udbytte og Sygdomstilfældenes Udfald, skulle vi forudskikke nogle Bemærkninger om Betydningen af de Rubriker, hvorunder de afgaaede Patienter i det Følgende ere klassificerede med Hensyn til deres Tilstand.

Dersom man vilde tage Ordet Helbredelse i saa streng Forstand, at man til de Helbredede kun henførte saadanne, hos hvem Sygdommen aldeles intet Spor af sin Tilværelse efterlader, vilde denne Klasse reduceres ikke ganske lidt, thi om mange af dem, som blive i Stand til atter at træde ud i Livet og udfylde deres Plads tilfredsstillende, maa det dog indrømmes, at Sindssygdommen ligesom har mærket dem med sin Finger, til et blivende Vidnesbyrd om, at den Disposition, som var tilstede før dens Udbrud, ikke er formindsket ved dens Ophør, saa at f. Ex. en mindre betydelig Svækkelse i denne eller hin Sphære af det aandelige Liv, en eller anden Særhed eller Ejendommelighed, som tidligere var Vedkommende fremmed eller i alt Fald mindre fremtrædende, i lang Tid, ofte for bestandigt vedbliver at minde om det Overstaaede. Men det vilde ogsaa baade være upraktisk og stridende mod den Opfattelse af Begrebet »Helbredelse«, som med fuld Føje gjør sig gjældende i det daglige Liv, at tage Ordet i saa snever en Betydning. Man vil dog ikke benægte, at en Typhus eller en Koldfeber er helbredet, fordi den kan have efterladt sig en temporær

Svækkelse af Hukommelsen, en Formindskelse af den tidligere Viger der maaskee først taber sig ad Aare, eller en Tilbøjelighed til Tilbagefald, der ytrer sig ved lejlighedsvise Mindelser af det overstaaede Onde, og man vil ikke kunne kalde et Benbrud eller et Saar uhelbredet, fordi det første maaskee ikke er helet uden nogen Forkortning, eller fordi det sidste kan true med at bryde op ved Anstrengelser. Men i Virkeligheden ere hine Spor af den overstaaede Sindssygdom ikke at betragte anderledes, end saadanne Residuer af en legemlig; og naar de ikke have medført nogen væsentlig Formindskelse af Evnen til at gjøre Livets Fordringer Fyldest, have de heller ikke været ansete for tilstrækkelig Grund til at udelukke den Paagjældende fra Rubriken for de Helbredede. En altfor stor Rigorositet i denne Henseende vilde endogsaa let blive til en Ubillighed mod Patienten, hvem det ikke altid kan være ligegyldigt, hvorledes Anstalten betegner hans Tilstand ved Afgang.

Begrebet »Helbredelse« opfattes altsaa her med væsentligt Hensyn til det praktiske Liv; og til de Helbredede ere overhovedet alle de henførte, der ere afgaaede i en saadan Forfatning, at de enten have været i Stand til at gjenoptage deres tidligere Livsgjærning eller i alt Fald til paa anden Maade at fyldestgjøre de Fordringer, som efter deres Kundskaber og Færdigheder, deres Dannelsesstrin og ydre Livsvilkaar ordentligvis kan gjøres til dem i saa Henseende. Helbredelserne kunne paa denne Maade vel ikke alle siges at have været lige fuldstændige; men naar der virkelig har været Grund til at betvivle Vedkommendes Evne til at gjøre Livets billige Fordringer behørig Fyldest, har det altid været foretrukket at henføre ham under Rubriken »Bedrede,« hvorimod Udsigten til muligt Tilbagefald i Fremtiden ikke i og for sig har udelukket Vedkommende fra de Helbrededes Klasse. Af de periodiske Anfald er saaledes — uagtet disse Tilfælde, i deres Helhed betragtede, vistnok som oftest maa opfattes som uhelbredelige, ikke ganske faa henførte til Helbredelserne: naar nemlig Intervallerne have været saa lange, og have frembudt en saadan Integritet af de sjælelige Evner og saa megen personlig Dygtighed, at de i Virkeligheden maatte ventes at ville tillade Vedkommende at udfylde sin Plads i Livet indtil det næste Anfald, hvorimod slige Patienter kun ere henførte til de Bedrede, naar Intervallerne have været af kort Varighed, og mere have havt Karakteren af Remissioner, under hvilke Patienterne vedbleve at være sjælelige Vale-

tudinariet, hvad der sædvanligvis bliver Tilfældet efter en længere Række af Anfald.

Naar en Rekonvalescens ikke har været afløbet fuldstændigt ved Udskrivningen af Anstalten, er Vedkommende ikke henført til de Helbredede, med mindre der kun har været enkelte og uvæsentlige Symptomer tilbage, som ikke hindrede hans fornuftige Færd i det Hele, og som erfaringsmæssigt skjønnedes snart at ville tabe sig, saa at Helbredelsen dog kunde ansees for sikkert, eller naar selve det fortsatte Ophold i Anstalten øjensynligt var til Hinder for Rekonvalescensens endelige Afslutning, hvad navnlig ikke sjældent kan være Tilfældet hos Patienter med stærk Hjemve. Rekonvalescenter derimod, som ere afgaaede i saadan Tilstand, at et heldigt Udfald endnu kunde være tvivlsomt, om end sandsynligt nok, ere kun opførte som Bedrede.

Til denne sidstnævnte Klasse er fremdeles henregnet ikke blot saadanne afløbne Tilfælde, hvor Patienten er bleven mere eller mindre i Stand til ogsaa udenfor Anstalten, under Vejledning eller under visse givne Forhold, om end med formindsket Arbejdsdygtighed, at beskæftige sig paa fornuftig og nyttig Maade, og i alt Fald ikke kan betragtes som tabt for Familielivet, — men ogsaa saadanne ikke fuldt afløbne Tilfælde, hvor en Bedring med sandsynlig Udsigt til ogsaa udenfor Anstalten at holde sig i længere Tid, er indtraadt som Følge af Sygdommens formindskede Intensitet. Endelig komme de Tilfælde ind under Klassen »Bedrede«, hvor en roligere og mere samlet Tilstand er indtraadt paa Grund af Overgangen til en anden Form, der i og for sig ikke betinger en ugunstig Prognose, naar f. Ex. en Maniakus er afgaaet i et Efterstadium af lettere Melankoli, der ikke er til Hinder for at have ham i Hjemmet. Alene fordi Anstaltsdisciplinen kan have gjort en Patient mere medgjærlig og tilsyneladende fornuftig, uden at Sligt tør ventes at ville holde sig ogsaa under andre Forhold, er Ingen udskreven som bedret.

Rubriken »Uhelbredede« endelig omfatter ikke blot dem, hvis Tilstand er forbleven uforandret, hvad enten dette nu skyldes et for kort Ophold i Anstalten eller selve Sygdommens Beskaffenhed, og dem hvis Tilstand har forværret sig, være sig paa Grund af Sygdommens tiltagende Intensitet eller formedelst dens Overgang til en Form af slettere Prognose, men tillige saadanne Tilfælde, hvor der ved Afgang vel kan være indtraadt en Beroligelse eller selv en tilsyneladende Bedring, men hvor Behandlingens ubetimelige Afbrydelse ikke har tilladt at vente nogen Varighed deraf, eller hvor et

saadant tilsyneladende Resultat i Virkeligheden kun har beroet paa den begyndende Udvikling af en Form, som maaskee ikke nødvendig udkræver Anstaltsbehandling, men dog udelukker eller væsentlig formindsker Haabet om et heldigt Udfald, — naar f. Ex. en Mani er i Færd med at gaae over i Fatuitet eller en aktiv Melankoli i et stille Vanvid. Ikke faa Patienter, hvis Tilstand i selve Anstalten nok kunde synes at kvalificere dem til at komme ind under Kategorien »Bedrede«, men som havde sikker Udsigt til Forværrelse eller Tilbagefald under forandrede Forhold, have ogsaa været udkrevne som Uhelbredede, naar de af forskjellige Grunde alligevel ere blevne udtagne af Anstalten; og det samme gjælder om et ikke ringe Antal Patienter, tildels med ganske god Prognose, som vedkommende Familier, snart af økonomiske eller lignende Hensyn, snart af Utaalmodighed, misforstaaet Æmhed eller simpelthen af Vankelmod have taget ud af Anstalten efter et saa kort Ophold, at der ikke har kunnet være Tale om noget Resultat af Behandlingen.

Det vil af det Foregaaende forhaabentlig skjønnes, at Anstalten ved Aarhus, ved at indordne sine afgaaede Patienter i denne eller hin Klasse, ikke har lagt det an paa at fremstille Udbyttet af sin kurative Virksomhed i det gunstigst mulige Lys, men snarere har søgt at undgaae Skindet af en Bestræbelse i denne Retning. Forøvrigt ligger det i Sagens Natur, at det mangan Gang har været vanskeligt nok at bestemme denne eller hin Patients rette Plads blandt de Udkrevne; men ingen Sagkyndig vil heller lægge Anstalten til Last, at der ved denne Lejlighed kan være begaaet diagnostiske Fejltagelser; og er det end af og til hændet, at formentligt Helbredede strax efter Hjemsendelsen have gjort skyndsom Gjenindlæggelse nødvendig, saa turde det maaskee nok saa ofte have været Tilfældet, at Patienter, der kun vare udkrevne som Bedrede, ja endog som Uhelbredede, alligevel have vist sig raske strax efter Hjemkomsten, eller i forholdsvis kort Tid gjenvundet deres Helbred.

Løvrigt ere de Afgaaede ikke de eneste som kunde have Krav paa at komme i Betragtning ved en Opgjørelse af Behandlingsresultaterne. Thi blandt den i en Anstalt forblivende faste Bestand af Patienter vil der altid findes et stort Antal, som med fuld Føje kan henføres til de Bedrede, og ikke ganske Faa, som efter Beskaffenheden af deres Forfatning næsten kunde gjælde for helbredede, men som dog ikke egne sig til Udskrivning, fordi de staae ene eller forladte i Verden, og i deres Hjemstavn ikke kunne gjøre Regning paa

at finde den Støtte, som er en Betingelse for Varigheden af den forholdsvis gode Tilstand, de have opnaaet.

Af Tabel I (S. 2) have vi seet, at af de indtil Udgangen af 1877 optagne 2948 Tilfælde (1476 mdl., 1472 kvdl.) udgik i samme Tidsrum 2599 (1304 mdl., 1295 kvdl.). En samlet Oversigt over den Tilstand, hvori disse befandt sig ved Udskrivningen, der altsaa ogsaa viser Udbyttet af Anstaltens kurative Virksomhed, findes nu i nedestaaende

Tabel XXXI.

De Udkrevnes Tilstand ved Afgang.

	Før Udvidelsen.			Efter Udvidelsen.			Hele Tidsrummet.		
	Md.	Kv.	B. Kj.	Md.	Kv.	B. Kj.	Md.	Kv.	B. Kj.
Helbredede	139	161	300	294	303	597	433	464	897
Bedrede	41	40	81	178	230	408	219	270	489
Uhelbredede	84	85	169	271	254	525	355	339	694
Døde	47	45	92	242	172	414	289	217	506
Ikke sindssyge				8	5	13	8	5	13
Ialt	311	331	642	993	964	1957	1304	1295	2599

af hvis Indhold vi foreløbigt kun skulle beskæftige os med de Helbredede og Bedrede. Sammenholdes disse to Klasser med Antallet af Indlæggelserne, viser det sig, at der er udgaaet

	af Mændene (1476)	af Kvinderne (1472)	af begge Kjen (2948)
som helbredede	29,33 %	31,52 %	30,43 %
som bedrede	14,84 -	18,34 -	16,59 -
Ialt	44,17 %	49,86 %	47,02 %

Disse Procenttal ere dog ikke noget aldeles nøjagtigt Udtryk for Resultaterne af Behandlingen; da kun de Helbredede og Bedrede,

som allerede vare udskrevne ved Udgangen af 1877, ere optagne i Tabel XXXI og komne i Betragtning ved Beregningen, hvorimod der ikke er taget Hensyn til de ved Aarets Slutning endnu tilstedeværende Patienter, som først senere ere afgaaede i helbredet eller bedret Stand. Af disse var der nu ved Udgangen af 1878 udskrevet: som helbredede 13 Mænd og 12 Kvinder, og som bedrede 2 Mænd og 6 Kvinder, ialt 15 Md., 18 Kv. De Helbredelser eller Bedringer som muligvis endnu maatte indtræffe blandt de Patienter, vi her have med at gjøre, ville neppe være saa mange, at Procenttallet, idetmindste for Helbredelsernes Vedkommende, derved kunde modificeres i nogen kjendelig Grad*). Naar altsaa de ovenanførte i 1878 Udskrevne lægges til de Helbredede og Bedrede efter Tab. XXXI, bliver det samlede Resultat af Behandlingen følgende:

	Mænd (1476)	Kvinder (1472)	Begge Kjøen (2948)
Helbredelse hos	446 o. 30,21 %	476 o. 32,33 %	922 o. 31,28 %
Bedring	- 221 o. 14,97 -	- 276 o. 18,95 -	- 497 o. 16,85 -
Ialt	667 o. 45,18 %	752 o. 51,28 %	1419 o. 48,13 %

Den jydsk Anstalt staaer med Hensyn til sine Behandlingsresultater imellem St. Hans Hospital og Østifternes Anstalt, saaledes som man vil see af nedenstaaende Sammenstilling af Helbredelses- og Bedringsprocenterne for begge Kjøen tilsammen paa alle tre Steder.**)

	Helbredede	Bedrede	Tilsammen
St. Hans Hospital . . .	25,97 %	15,74 %	41,71 %
Jydsk Anstalt . . .	30,43 -	16,59 -	47,02 -
Østifternes Anstalt . . .	43,49 -	12,06 -	55,55 -

*) Strengt taget burde ved Procentberegningen de 8 Mænd og 5 Kvinder, der ikke have været erkjendte for sindssyge, udskydes af Indlæggelsesernes Antal, saa at dette ikke blev 2948, men kun 2935 (1468 Md., 1467 Kv.). Men da denne Operation dog kun vilde forhøje Procenttallene meget ubetydeligt, kan der vel sees bort fra denne Unøjagtighed.

**) Se Anstaltsberetningerne for 1877, S. 36 og 110. Da der for ingen af de andre Anstalter har kunnet medtages Helbredelser efter 1877, er Procenttallene for den jydsk paa dette Sted ogsaa kun beregnet af Resultaterne indtil Udgangen af 1877, altsaa af Tallene i Tabel XXXI.

Østifternes Anstalt er altsaa den, som har den højeste Helbredelsesprocent, højere over den jydsk end denne over St. Hans Hospital, højere endogsaa end man plejer at see fra ellers velrenommerede Anstalter. Prof. Steenberg angiver 31 % som Gjennemsnitsforholdet af Helbredelser*), hvad der ogsaa omtrentlig stemmer med det som Anstalten ved Aarhus har præsteret, og det synes at være en ganske rimelig Forklaring, han giver over Aarsagerne til, at hans eget Hospital ikke har naaet det anførte Middeltal. Denne Omstændighed kan da i og for sig heller ikke berettige til at fælde en mindre gunstig Dom over den kjøbenhavnske Anstalts Virksomhed, ligesaa lidt som det overhovedet gaaer an, uden videre at gjøre de ovenfor sammenstillede Procenttal til Maalestok for Summen af de tre Anstalters relative Fortrin eller Mangler. Thi Helbredelsesprocenten er en Størrelse, som ikke altid i Virkeligheden har den Gehalt den lyder paa, men baade kan vildlede i den ene og i den anden Retning, hvorfor den aldrig uden behørig Kritik bør gjøres til Grundlag for Bedømmelsen af en Sindssygeanstalts Præstationer. Og dette gjælder navnlig, naar Talen er om en sammenlignende Dom, fordi to Anstalter sjældent arbejde under saa lige Forhold, at deres Helbredelsesprocenter kunne betragtes som ganske ensartede Størrelser. Dette turde vel fortjene en nærmere Udvikling, da det for et almindeligt Skjøn unægteligt ligger nær, at ansee en Anstalt for desto bedre, jo flere Helbredelser den har at opvise; og da Forskjellen mellem Tallene i den ovenstaaende Sammenstilling er iøjnefaldende nok, til hos mindre Sagkyndige at kunne vække en Formodning om, at ikke alle de danske Anstalter i dette Punkt præstere hvad de burde.

Naar man vil sammenligne Resultaterne af Behandlingen i to Anstalter, bør der ved Procenttallenes Beregning naturligvis kun benyttes Tal af ensartet Beskaffenhed. Men allerede denne simple Fordring er det ikke altid let at faae opfyldt. Det har saaledes ikke ladet sig gjøre i den ovenstaaende Sammenstilling, og det uagtet Procenttallene for den jydsk og Østifternes Anstalt ere beregnede ligesom Prof. Steenberg har gjort for sit Hospital, nemlig af samtlige Behandlede. Selve denne tilsyneladende Overensstemmelse involverer

*) Formodentlig efter Griesinger (Pathol. u. Ther. d. psych. Krht., 3die Oplag, S. 466). Angivelserne variere forøvrigt meget: mange ere højere, mange ogsaa lavere, men ofte forbliver man uvidende om den ved Beregningen anvendte Methode, som dog kan betinge et temmelig forskjelligt Facit.

nemlig her en temmelig væsentlig Uoverensstemmelse, thi medens de to provindsielle Anstalter ikke have behandlet andre Tilfælde, end dem der have været optagne i de samme Aarrækker som Beregningen angaaer, har St. Hans Hospital fra 1863—77, foruden de i selve disse Aar optagne 2358 Tilfælde, endnu behandlet en fra 1862 overliggende Rest af 437, som intet Tilsvarende har eller kan have i de to andre Anstalter, men som nødvendig har maattet trykke Helbredelsesprocenten ned, da den mest har bestaaet af Uhelbredelige. Ved at drage denne Rest med ind i Beregningen er Prof. Steenberg saaledes selv kommet til at angive sin Helbredelsesprocent utilbørligt lavt, thi det er kun ved at beregne denne alene af de i 1863—77 Optagne, at en virkelig Overensstemmelse med de to andre Anstalter havde været tilvejebragt i dette Punkt. Fejlen kan dog ikke nøjagtigt korrigeres paa dette Sted, da dertil ikke blot udfordres at den ovennævnte Rest fra 1862, men ogsaa de Helbredelser og Bedringer som denne Rest maa have leveret, og hvis Antal intetsteds er angivet, udskydes af Beregningen; men at St. Hans Hospital derved meget vilde nærme sig den jydsk Anstalts Helbredelsesprocent, er udenfor al Tvivl.

Men der er en anden Omstændighed, som i endnu højere Grad opfordrer til Forsigtighed med hvad man slutter af Forholdet mellem Resultaterne fra St. Hans Hospital og dem fra de to andre Anstalter. Medens nemlig St. Hans Hospital altid har maattet modtage Uhelbredelige ligesaavel som Helbredelige, have begge de provindsielle Anstalter arbejdet med Helbredelige alene i en stor Del af de Tidsrum, hvis Behandlingsresultater ere sammenstillede ovenfor, den jydsk i 9 Aar, Østifternes i 13½. Dette maa naturligvis bidrage meget til at forhøje Helbredelsesprocenten i disse, men gjør ogsaa deres Resultater i samme Forhold uskikkede til ligefrem Sammenligning med St. Hans Hospitals. Dertil kunne de først blive egnede, naar man helt bortskærer den Aarrække, i hvilken de have virket som Helbredelsesanstalter i snevrere Forstand, og beregner Resultatet alene af de Tidsrum, i hvilke ogsaa de have arbejdet med Uhelbredelige ligesaavel som med Helbredelige. Naar man saaledes for Anstalten ved Aarhus i Henhold til Tab. XXXI beregner Helbredelsesprocenten særskilt for Tiden før og efter Udvidelsen i 1861, viser det sig, at medens det første Tidsrum har givet 36,99 % Helbredede, kommer der ikke mere end 27,93 % paa de sidste 16 Aar, i hvilke Forholdene i det her omhandlede væsentlige Punkt maa antages at have været omtrent

som paa St. Hans Hospital. Hele Forskjellen reducerer sig altsaa til 2 %.

Hvad nu Anstalterne ved Aarhus og Vordingborg angaaer, er der unægtelig i alle væsentlige Punkter saamegen Overensstemmelse i deres Organisation, at det nok kunde synes at være en berettiget Forudsætning, at de begge maatte arbejde under samme Vilkaar og med omtrent de samme Resultater af deres Virksomhed. Men alligevel ere mange af de Forhold, som maa udøve større eller mindre Indflydelse paa disse, nærmere betragtet, saa forskjellige paa begge Steder, og saa lidet til Fordel for den jydsk Anstalt, at det bliver forstaaeligt at denne er kommet til at figurere i den foranstaaende Sammenstilling med lavere Procenttal end Østifternes.

Allerede den Omstændighed, at den jydsk Anstalt kun har arbejdet i 9 Aar som Helbredelsesanstalt i snevrere Forstand og i over 16 Aar som Plejeanstalt tillige, medens Østifternes var Helbredelsesanstalt i 13½ Aar (1ste Apr. 1858—1ste Okt. 1871), og kun i 6¼ Aar regulativmæssigt har været tilgængelig for Uhelbredelige, er af megen Betydning i denne Henseende; thi ved et saadant Misforhold mellem Længden af den Tid, i hvilken hver af Anstalterne har arbejdet først paa den ene og siden paa den anden Maade, er det temmelig indlysende, at den jydsk har været langt ugunstigere stillet end Østifternes med Hensyn til Behandlingsresultaterne for hele det 25aarige Tidsrum. Følgen har været, at i de Aar da de Uhelbredelige vare uberettigede til Optagelse i Anstalterne, og da Forholdene altsaa maatte være gunstigst for Behandlingsresultaterne, indlagdes der ved Aarhus kun 811, ved Vordingborg derimod 1338 Tilfælde, hvilket udgjør henholdsvis 27½ og næsten 53 % af samtlige i hver af Anstalterne Behandlede, saa at der ved Aarhus kun kommer noget over Fjerdeparten, ved Vordingborg derimod over Halvdelen af alle Patienterne paa det Tidsrum, som har maattet give den højeste Helbredelsesprocent. Ved Aarhus har i det Hele de Tilfælde, som først ere indkomne efter Udløbet af Sygdommens andet Aar, udgjort 796 (Tab. XXIX, S. 151) eller 27 % af samtlige 2948 Indlæggelser, ved Vordingborg derimod har deres Antal kun været 358*) eller 14 % af samtlige Anstaltens

*) Sammentalt efter Aarsberetningerne. Disse udvise dog kun 351, men da Angivelsen mangler for 1867, er Antallet for dette Aar beregnet til 7 efter Gjennemsnitstallet af de mere end toaarige Tilfælde, der have været optagne i de øvrige Aar fra 1858—71.

2527 Indlæggelser. Ved Aarhus have altsaa de mere end toaarige Tilfælde udgjort over dobbelt saa stort et Antal, og i Forhold til den hele Patientmasse næsten dobbelt saa mange som ved Vordingborg; og medens paa sidstnævnte Sted 86 % af alle Indlæggelserne falde indenfor Helbredelighedsgrænsen, har dette ved Aarhus kun været Tilfældet med 73 %. Disse to Procenttal staae omtrent i samme Forhold til hinanden, som Procenttallene af Helbredede og Bedrede tilsammen (55,5 : 47,0) i Anstalterne ved Vordingborg og Aarhus.

Hermed skal dog just ikke være antydnet, at dersom den jyske Anstalt blot havde kunnet arbejde dobbelt saa lang en Aarrække med Helbredelige alene som med Uhelbredelige tillige, i Stedet for at Forholdet nu ikke er langt fra at være omvendt, vilde den ogsaa have havt de samme Behandlingsresultater at opvise, som nu foreligge fra Østifternes. Dette Forhold er nemlig ingenlunde det eneste, som har bidraget til at distancere de to Anstalter fra hinanden i denne Henseende. Det tør vistnok ansees for afgjort, at der ikke har været fulgt den samme Praxis i dem begge med Hensyn til Overholdelsen af de regulativmæssige Bestemmelser, som sigtede til at udelukke og fjerne de Uhelbredelige i den Periode, da Anstalterne efter deres Plan kun skulde optage Helbredelige, men at man ved Vordingborg er gaaet meget strengere tilværks i dette Punkt, end det efter Omstændighederne blev anset for nødvendigt eller rigtigt ved Aarhus. Dette fremgaaer blandt andet deraf, at der i hint første Tidsrum gjennemsnitvis ikkun har været optaget 7 Tilfælde om Aaret ved Vordingborg*) af over 2 Aars Varighed, men derimod 11 ved Aarhus**). Det sees fremdeles af Tab. XXVI (S. 130), at man ved Aarhus før Udvidelsen ikke har undgaaet at optage endogsaa temmelig mange (32) Paretikere og Epileptikere, medens der i Beretningerne fra Vordingborg ikke siden 1862 findes Spor af at nogen af disse to Klasser har faaet Adgang til Anstalten før dens Udvidelse i 1871. Skjøndt disse Patienter dengang vare uberettigede til Indlæggelse, vil enhver Sagkyndig indrømme, at det netop for Paretikernes Vedkommende af mange Grunde er vanskeligt at holde dem ganske ude trods deres afgjorte Uhelbredelighed, saa at deres fuldstændige eller saa godt som fuldstændige Udelukkelse forudsætter en i Anstalternes Praxis vistnok usædvanlig Rigorositet ved Bedømmelsen af Optagelseskvalifikationerne, som —

*) Se Anm. paa forrige Side.

**) 98 i 9 Aar, se Tab. XXIX, S. 151.

naar den har været gennemført principmæssigt med den Konsekvens, uden hvilken den vilde blive til en Vilkaarlighed mod den Enkelte — ogsaa ved mange andre Lejligheder maa have holdt Patienter borte fra Vordingborg, hvis Optagelse kunde bidrage til at nedtrykke Helbredelsesprocenten.

Vordingborgeranstaltens Overgang til, i Henhold til Lov af 3die Apr. 1868, ogsaa at være en Anstalt for Uhelbredelige ligesom den jyske, synes heller ikke at have medført nogen stor Forandring (i det mindste ikke af Varighed) med Hensyn til disse strengere Principer for Patienternes Optagelse og Afvisning. Ved Aarhus var det blevet betragtet som en Selvfølge, at Udvidelsen i 1861 havde paalagt den jyske Anstalt omtrent de samme Forpligtelser mod de Uhelbredelige som mod de Helbredelige; og da man nu indtil videre havde tilstrækkelig Plads, betænkte man sig ikke paa, ogsaa at komme de Forlegenheder imøde, som opstod paa Øerne, naar Vordingborgeranstalten hjemsendte eller afviste Inkurable, men modtog et ikke ubetydeligt Antal af disse paa saa lang Tid som der endnu var Plads nok til jyske Patienter, hvilket omtrent varede til 1867. Men i Aarsberetningerne fra Østifternes Anstalt for 1877 (S. 89) meddeles det, at man der allerede et Par Aar efter den i 1871 stedfundne Udvidelse lidt efter lidt standsede Optagelsen af Inkurable, saa at der »fra Begyndelsen af 1874 saa godt som ingen Uhelbredelig optoges, i det mindste ikke i den stærkest belagte tredie Forplejningsklasse,« — samt at man senere stadigt har fulgt denne Regel, dog med en Undtagelse i 1877, (S. 96), da Evakuationen af 94 Patienter til Viborg tillod at modtage 34 Inkurable, hvorefter man heller ikke mere ventet at kunne optage Uhelbredelige efter Udgangen af 1877. Vi have altsaa her Anstaltens eget Ord for, at den kun i temmelig kort Tid har arbejdet efter den Plan, som Loven af 3die Apr. 1868 formentlig har havt for Øje ved dens Udvidelse til ogsaa at optage Uhelbredelige, og at den derpaa er vendt tilbage til sin oprindelige Virksomhedsplan, og i Overensstemmelse med denne væsentlig kun vil vedblive at arbejde som Helbredelsesanstalt og derfor principmæssig viser alt Uhelbredeligt fra sig.

Det er indlysende, at ved en Sammenligning mellem begge Anstalters Behandlingsresultater maa ogsaa disse Forhold blive til Disfævor for den jyske, der allerede som Helbredelsesanstalt vil sees kun at have været lidet betænkt paa at sørge for sit Renomme, da den indlod sig med temmelig mange Patienter som efter deres Udsigter

maatte trykke dens Helbredelsesprocent, medens den har været endnu ugunstigere stillet i det sidste og længste Tidsafsnit efter Udvidelsen, under hvilket den visselig ofte nok har været nødt til at fjerne eller afvise Uhelbredelige, for at skaffe Plads tilveje for Helbredelige, men dog ikke ubetinget har kunnet ansee sig berettiget til at skyde hine til Side til Bedste for disse, end sige til helt at ophøre med deres Optagelse, da det dog er de Uhelbredelige, for hvis Skyld den jyske Anstalts Udvidelse nærmest havde fundet Sted, hvad der tydeligt fremgaaer af Loven af 16de Febr. 1856, der bestemte denne Udvidelse til 270 Pladser for Uhelbredelige, hvorved disse formentlig have erholdt en Ret, som ikke bør forholdes dem, fordi det rimeligvis vilde forskaffe Anstalten et mere glimrende Udbytte af dens Virksomhed i det Hele, hvis den ikke eksisterede.

Men ogsaa i udvortes Henseende befinde vi os her atter ligeoverfor Forhold der ere helt anderledes i Jylland end paa Øerne. Den Omstændighed, at der i hele Jylland, med Undtagelse af nogle og tyve Pladser i Mariager Tvangsarbejds- og Plejeanstalt og enkelte kun paa midlertidigt Ophold beregnede Celler ved nogle af Sygehusene, ikke findes noget andet Sted end Aarhus, hvortil den jyske Befolkning kunde tye hen med sine uhelbredelige Sindssyge, maa naturligvis paalægge den jyske Anstalt en langt større moralsk Forpligtelse til at antage sig disse uden altfor ængstelige Hensyn til eget Tarv, end der maaskee kan siges at paahvile Østifternes Anstalt, da de Uhelbredelige paa Øerne ikke udelukkende ere henviste til denne, men endogsaa i temmelig stort Antal maa kunne finde Anbringelse i de ikke faa og tildels vistnok ret tilfredsstillende Detentionsanstalter som haves i Odense, i Saxkjøbing, paa Møen og i Forbindelse med mange af Sygehusene, og som rimeligvis ialt maa kunne have Plads til mindst 250 Uhelbredelige.

Vi have i det Foregaaende seet, hvor forskellige Principer der i Grunden have været raadende i de to provindsielle Anstalter med Hensyn til Optagelsen af Patienter, og i hvor høj en Grad dette har paavirket Behandlingsresultaterne. Men ved nærmere at betragte den foranstaaende Sammenstilling af disse (S. 162), kommer man uvilkaarlig til at opkaste sig det Spørgsmaal, om ikke Indflydelser af lignende Beskaffenhed ogsaa skulde have gjort sig gjældende i de tre Anstalter ved Udskrivningen af Patienterne. Der viser sig nemlig en ret paafaldende Uoverensstemmelse med Hensyn til det indbyrdes

Forhold mellem Procenttallene af de Helbredede og dem af de Bedrede i St. Hans Hospital og den jyske Anstalt paa den ene Side og i Østifternes Anstalt paa den anden, i det der fra intet af de to førstnævnte Steder er afgaaet dobbelt saa mange Helbredede som Bedrede, hvorimod Østifternes Anstalt endogsaa har havt over $3\frac{1}{2}$ Gang saa mange Helbredede som Bedrede. Denne Forskjel har havt megen Indflydelse paa Helbredelsesprocentens Størrelse. Østifternes Anstalt vilde kun have havt 36 % Helbredelser i Stedet for 43,5 %, hvis den havde udskrevet Helbredede og Bedrede i samme indbyrdes Forhold som den jyske; og omvendt vilde dennes Helbredelsesprocent næsten have naaet 37 %, hvis de Patienter den har bortsendt med mere eller mindre tilfredsstillende Resultat, havde været fordelt paa Klasserne Helbredede og Bedrede i samme indbyrdes Forhold som ved Vordingborg.

Det er nu troligt nok, at den jyske Anstalt i de senere Aar, trykket af Pladsmangelen og af Hensynet til dennes Følger for de til Optagelse trængende Sindssyge, oftere end Østifternes Anstalt, hvor disse Forhold sikkert have været langt mindre følelige, har seet sig nødsaget til at hjemsende Patienter, før Rekonvalescensen endnu var helt afløbet, og før de altsaa have kunnet udskrives som »helbredede«. Alene heri ligger Grunden dog visselig ikke. Maaskee findes der heller ikke paa begge Steder ganske den samme Opfatning af den Tilstand der bør betegnes som »Helbredelse« og den der bør lade sig nøje med Prædikamentet »Bedring«, — Tilstande, man nok kan karakterisere paa Papiret, men mellem hvilke det alligevel ofte er vanskeligt at drage en sikker Grændse, naar det gjælder om at henvise en afgaaende Patient til den ene eller den anden Kategori, og hvorved der da altid vil kunne spørges, om Fejlen ligger deri, at den ene Anstalt er for lemfældig, eller deri at den anden er for streng i sine Fordringer. Men hvorledes dette nu end forholder sig, vil det ogsaa heraf skjønnes, at Procenttallene af Helbredede og Bedrede er et Produkt af alt for mange og alt for forskjelligartede Faktorer, til i og for sig at kunne afgive en tilstrækkelig paalidelig Maalestok for en Anstalts virkelige Præstationer, og at en upartisk Sammenligning mellem Behandlingsresultaterne i to Anstalter altid maa forudsætte megen Kritik af Tallene og omhyggelig Vurdering af mangehaande andre Forhold.

Ved at sammenligne Behandlingsresultaterne hos den jydsk Anstalts mandlige og kvindelige Patienter (S. 162), vil man finde, at de ikke have været ganske ens for begge Kjønnene, og at Forskjellen er til Gunst for Kvinderne, af hvilke der er helbredet 2,12 % og bedret 3,98 % flere end af Mændene, saa at Kvindekjønnets Overvægt af Helbredede og Bedrede tilsammen har udgjort 6,10 %. Det samme synes at være Tilfældet i de fleste Anstalter: den jydsk staaer i denne Henseende omtrent midt imellem St. Hans Hospital, som af Helbredede og Bedrede tilsammen i de 15 Aar 1863—77 har havt 4,6 % flere Kvinder end Mænd, og Anstalten ved Vordingborg, hvor Kvindernes Overvægt blandt Helbredede og Bedrede i omtrent 20 Aar efter Beretningen for 1877 lader sig beregne til 7,4 %. Efter den prognostiske Betydning, som vi i det Foregaaende have seet, at der maa tillægges en betimelig Begyndelse af Anstaltsbehandlingen, kunde man være tilbøjelig til at forklare dette Forhold som en simpel Følge af den Omstændighed, at de kvindelige Patienter i det Hele taget indlægges paa et tidligere Punkt af Sygdommen end de mandlige (se Tab. XXIX og S. 152); men dette kan dog neppe være Grunden, thi af Tab. XXX og Sammendraget af samme (S. 156) fremgaaer det tydeligt nok, at det slet ikke er de Kvinder, der ere indkomne i Sygdommens første Maaned, men netop dem, der først ere optagne efter over et halvt Aars Sygdom, som have leveret flere Helbredelser end Mændene og derved havet Procenttallet. Grunden maa vel altsaa rettest søges i de samme Forhold, som gjøre at Udsigterne til Helbredelse holde sig længere hos Kvinden end hos Manden.

Eftersom Patienterne have hørt hjemme i eller udenfor Jylland, har Behandlingen indtil Udgangen af 1878 givet nedenstaaende Resultater:

A. Blandt Patienter fra Jylland:

	Mænd (1303)	Kvinder (1323)	Begge Kjønnene (2626)
Helbredelse hos	400 o. 30,69 %	444 o. 33,56 %	844 o. 32,14 %
Bedring	- 196 - 15,05 -	- 254 - 19,19 -	- 450 - 17,12 -
Tilsammen	596 o. 45,74 %	698 o. 52,75 %	1294 o. 49,26 %

B. Blandt Patienter andetstedsfra:

	Mænd (173)	Kvinder (149)	Begge Kjønnene (322)
Helbredelse hos	46 o. 26,59 %	32 o. 21,48 %	78 o. 24,22 %
Bedring	- 25 - 14,45 -	- 22 - 14,76 -	- 47 - 14,59 -
Tilsammen	71 o. 41,04 %	54 o. 36,24 %	125 o. 38,81 %

De paa Øerne og i Udlandet hjemmehørende Patienter have altsaa givet langt mindre gode Resultater end de jydsk. Helbredelserne alene have blandt Mændene udgjort 4,10 %, blandt Kvinderne 12,08 % og blandt begge Kjønnene tilsammen 7,92 % mindre end blandt Jyderne. Paa Forholdet af de Bedrede er Forskjellen ikke saa stor, men af Helbredede og Bedrede tilsammen kommer der dog næsten 10,5 % flere paa de jydsk Patienter end paa dem andetstedsfra. Saavidt skjønnes, beroer dette betydelige Misforhold paa, at den jydsk Anstalt i det første Par Aar efter sin Udvidelse ikke troede at burde undslaae sig for midlertidigt at modtage temmelig mange afgjort Uhelbredelige fra Øerne, som paa Grund af Sygdommens Varighed dels vare udskrevne fra Vordingborg, dels afviste derfra, og som senere hjemsendtes i uforandret Tilstand, efterhaanden som der meldte sig jydsk Patienter til de af dem indtagne Pladser. At et saadant Tillæg af over 50 Inkurable har maattet bidrage væsentligt til den lavere Helbredelsesprocent blandt Ikke-Jyderne, er forstaaeligt. Da den langt overvejende Del af disse Patienter, der altsaa ingen Helbredelser kunde give, var Kvinder, er det vel heller ikke usandsynligt, deri at see i det mindste en medvirkende Aarsag til, at medens der ellers i det Hele synes at blive helbredet flere Kvinder end Mænd (se S. 130), har det Omvendte været Tilfældet med dem af den jydsk Anstalts Patienter, som herte hjemme udenfor Jylland. Blandt disse kommer der nemlig af Helbredede 5,11 % flere, og af Helbredede og Bedrede tilsammen 4,80 % flere paa Mændene end paa Kvinderne, hvorimod der blandt Jyderne af Helbredede er faldet 2,87 % flere og af Helbredede og Bedrede tilsammen fulde 7 % flere paa Kvinderne end paa Mændene, saa at Kvindernes Overvægt i dette Punkt er nok saa stor blandt de jydsk Patienter alene som blandt den hele Patientmasse (6,10 %, se S. 170). Det er overhovedet en Selvfølge, at de lavere Helbredelses- og Bedringsprocenter blandt Patienterne fra Øerne og Udlandet have maattet bidrage til at hæve de tilsvarende Procenttal blandt Jyderne alene, saa at Behandlingsresultaterne for disses Vedkommende blive nok saa

gunstige som for hele Patientmassen. Dog er Forskjellen kun ringe: den udgjør ikke mere end 1,13 % for Helbredede og Bedrede tilsammen af begge Kjøen (49,26 % blandt Jyderne alene mod 48,13 % blandt samtlige Patienter, se S. 162). Overhovedet er det en Selvfølge, at der ikke kan lægges særdeles Vægt paa mindre Forskjelligheder, der saa øjensynligt staae i Forbindelse med ydre og tilfældige Omstændigheder.

Større Betydning med Hensyn til Behandlingsresultaterne har upaatvivlelig Patienternes Alder. A priori vil man finde det ganske naturligt, at de mere fremrykkede Aar formindske Udsigterne til Helbredelse for de Sindssyge som for andre Syge; i Haandbøgerne hedder det ogsaa gjerne, at efter det 50de Aar er Prognosen meget ugunstig, ja en anseet Forfatter *) har endogsaa hasarderet den Formodning, at tilstrækkeligt omfattende Undersøgelser vilde godtgjøre, at Helbredelserne aftage gennem de forskellige Aldersklasser efter en geometrisk Proportion, og i det Hele staae i omvendt Forhold til Kvadratet af Alderen.

Hvad den jyske Anstalts Erfaring lærer om dette Punkt i sin Almindelighed, er nu sammenstillet i hosstaaende Tabel XXXII, der viser Udbyttet af Behandlingen indtil Udgangen af 1878 for de i hver 10aarig Aldersklasse stedfundne Indlæggelser. Sammenholder man Procenttallene i denne Tabel med de paa Foden af Tabellen efter S. 162 tilføjede Helbredelses- og Bedringsprocenter for alle Indlæggelser, saa finder man for Helbredelsernes Vedkommende, at saavel blandt begge Kjøen tilsammen, som blandt Mændene og Kvinderne hver for sig, ere Procentforholdene i de to Klasser indtil det 30te Aar højere end de tilsvarende Helbredelsesprocenter for samtlige Aldersklasser, hvorimod de ere lavere end disse i alle de følgende Klasser, dog saaledes, at de blandt begge Kjøen tilsammen og blandt Mændene for sig ere lavest i Aldersklassen over 70 Aar, blandt Kvinderne alene derimod lavest i Aldersklassen 51—60 Aar. De to Aldersklasser indtil det 30te Aar have blandt Mændene tilsammen givet 218 Helbredelser paa 590 Indlæggelser eller 36,94 %, blandt Kvinderne 214 Helbredelser

*) J. Thurnam; Observations on the Statistics of insanity etc. Statistics of the Retreat, p. 93. London 1845.

Tabel XXXII.
Behandlingsresultater indtil Udgangen af 1878 efter de Indlagtes Alder.

Aldersklassen.	Mænd.		Kvinder.		Begge Kjøen.	
	Indlagte.	Helbredede.	Bedrede.	Indlagte.	Helbredede.	Bedrede.
Indtil 20 Aar	135	73 o. 54,07 %	15 o. 11,11 %	92	57 o. 61,95 %	8 o. 8,69 %
21—30 —	455	145 - 31,86 -	54 - 11,86 -	371	157 - 42,31 -	59 - 15,90 -
31—40 —	391	89 - 22,76 -	67 - 17,13 -	421	119 - 28,26 -	89 - 21,14 -
41—50 —	279	79 - 28,31 -	47 - 16,48 -	308	83 - 26,94 -	63 - 20,45 -
51—60 —	145	41 - 28,27 -	24 - 16,55 -	177	34 - 19,20 -	37 - 20,90 -
61—70 —	57	17 - 29,82 -	11 - 19,29 -	81	20 - 24,68 -	15 - 18,51 -
Over 70 —	14	2 - 14,28 -	3 - 21,42 -	22	6 - 27,27 -	5 - 22,72 -
I alle Klasser	1476	446 o. 30,21 %	221 o. 14,97 %	1472	476 o. 32,33 %	276 o. 18,95 %
				2948	922 o. 31,28 %	497 o. 16,85 %

paa 463 Indlæggelser eller 46,22 %, henholdsvis altsaa 6,73 og 13,89 % over Helbredelsesprocenterne for samtlige Mænd og Kvinder. Efter det 30te Aar have i alle Aldersklasserne tilsammen Mændene havt 228 Helbredelser paa 886 Indlæggelser eller 25,73 %, Kvinderne 262 paa 1009 eller 25,96 %, henholdsvis altsaa kun 4,48 og 6,37 % under Gjennemsnitsprocenten. Baade blandt Mændene og Kvinderne, men især dog blandt de sidste, hæver Helbredelsesprocenten indtil det 30te Aar sig altsaa højere over Gjennemsnitstallet, end den synker ned derunder efter dette Tidspunkt. Procenttallene frembyde nogen Uregelmæssighed gennem de højere Aldersklasser, men i det højeste kun Spor af en Synken i Forhold til den stigende Alder; og i det Hele kunde Tabellen for Helbredelsernes Vedkommende nærmest synes at tale for, at Ungdomsaarene vel begunstige Helbredelserne ikke lidet, men at denne Indflydelse ophører, saasomt Manddomsaarene have begyndt, og at Alderen derpaa ikke længer har stor prognostisk Betydning, idet den egentlige Alderdom ikke giver synderligt færre Helbredelser end de kraftigste Aar.

Allerede her fristes man til at spørge, om dette ogsaa i Virkeligheden skulde forholde sig saaledes; men endnu mere paafaldende er det Forhold, Tabellen udviser for de Bedredes Vedkommende. Thi blandt disse naae Procenttallene i de to yngste Aldersklasser ikke engang de gjennemsnitlige Bedringsprocenter af alle Patienter, hverken for Mænd eller Kvinder, hvorimod de overskride dem i samtlige Aldersklasser efter det 30te Aar. I alle tre Kolonner for de Bedrede stige Procenttallene med hver Aldersklasse, vel ikke regelmæssigt, men i det Hele dog saaledes, at de ere højest i de ældre Klasser, og allerhøjest efter det 70de Aar. En saadan Stigen af Bedringerne kunde nu ganske vist beroe paa en med Alderen formindsket Modtagelighed for virkelig Helbredelse, men alligevel synes der at være saa megen indre Usandsynlighed for at Alderdommen ikke skulde paavirke Helbredelsesprocenten mere end Tabellen udviser, at der kan være Grund til at formode Tilstedeværelsen i de ældre Klasser af Forhold, der gjøre sig gjældende med større Magt end selve Alderen, og derved indvirke forstyrrende paa Resultaterne af Tabel XXXII.

Det ligger da temmelig nær, i saa Henseende at tænke paa Gjenanfaldene, Vi have i et tidligere Afsnit (S. 45—49) seet, hvorledes Alderens Indflydelse som disponerende Moment først lod sig bringe paa det Rene ved en Beregning over Førsteanfaldene alene; og da nu Gjenanfaldene forekomme i saa forskjelligt Forhold i de for-

skjellige Aldersklasser, at de indtil det 30te Aar kun udgjøre lidt over en Femtedel, fra 30te til 50de Aar mindre end en Trediedel, og fra det 50de Aar næsten Halvdelen af alle Patienterne, synes en saadan Uensartethed i de enkelte Aldersklassers Sættning nok at maatte kunne maskere den Indflydelse Alderen i Virkeligheden har paa Behandlingsresultaterne. Udskyde vi altsaa samtlige Gjenanfald og holde os ogsaa her til Førsteanfaldene alene, komme vi gennem den paa næste Side aftrykte Tabel XXXIII*) til Resultater, som formentlig svare bedre til de virkelige Forhold end de, der fremgik af den forrige.

For Helbredelsernes Vedkommende viser det sig da ogsaa her helt igjennem, at indtil det 30te Aar ere Procenttallene højere, og efter denne Alder lavere end de gjennemsnitlige Helbredelsesprocenter paa Foden af Tabellen, men efter 30 Aars Alderen gaar de dybere ned under Middeltallet end i den forrige Tabel, og i det Hele er det umiskjendeligt, at fra det 30te Aar blive Helbredelserne med den stigende Alder færre i Forhold til Patienttallene, skjøndt ingenlunde efter nogen regelmæssig Progression, navnlig ikke i Aldersklasserne efter det 50de Aar, hvor Svingningerne imidlertid tildels synes at beroe paa det mindre Antal Patienter. Hvad Bedringsprocenterne blandt Førsteanfaldene angaar, da ere de ogsaa her indtil det 30te Aar lavere end Gjennemsnitsprocenten, men overskride den i de ældre Klasser mindre end efter Tabel XXXII, og i det hele i noget aftagende Forhold og i mindre Grad end Helbredelsesprocenterne. Den Modsætning, der saaledes finder Sted til en vis Grad mellem Helbredelserne og Bedringerne, er ikke vanskelig at forklare: hvor Alderen begunstiger den fuldstændige Helbredelse, bliver naturligvis Bedringen sjældnere, og omvendt.

I det Hele er det ved Tabellen paa næste Side formentlig godtgjort, at indtil 30 Aars Alderen udøve Ungdomsaarene en bestemt Indflydelse til at begunstige Sindssygdommens Helbredelse, men at denne positive Indflydelse allerede er forbi i Manddomsalderen, saa at Modtageligheden for fuldstændig Helbredelse alt her er mindre, og at Helbredeligheden i det Hele aftager med Aarene, om end i mindre Grad end man sædvanlig antager, og uden at der gives nogen Aldersgrænse, efter hvilken Prognosen er absolut ugunstig.

*) Med Hensyn til Førsteanfaldene i denne Tabel og i Tabel XIII (S. 47) se Anm. S. 89.

Aldersklassen.	Mænd	
	Indlagte.	Helbredede.
Indtil 20 Aar	106	54 c. 50,94
21-30 —	354	100 - 28,24
31-40 —	280	56 - 20,00
41-50 —	184	31 - 16,84
51-60 —	86	16 - 18,60
61-70 —	23	3 - 13,04
Over 70 —	6	" "
I alle Klasser	1039	260 c. 25,02

Behandlingsresultater i

Ved nærmere Betragtning af Tabel XXXIII vil det ikke have undgaaet Opmærksomheden, at Helbredelses- og Bedringsprocenterne for alle Førsteanfaldene tilsammen ere forskellige fra de tilsvarende Procenttal blandt samtlige Behandlede efter S. 162. Dette kommer af, at Behandlingsresultaterne i det Hele ere forskellige efter Anfaldenes Numer. A priori vil man nu vistnok ikke blot finde dette ganske naturligt, men ogsaa antage det for givet, at Helbredelsesudsigterne ere bedst i de første Anfald og formindskes i de senere; men ved en nøjere Undersøgelse viser det sig dog, at Forholdet just ikke er saa simpelt. Ordner man nemlig samtlige behandlede Tilfælde med de tilsvarende Helbredelses- og Bedringsprocenter efter Numeret

	Mænd.			Kvinder.			Begge Kjen.		
	Ind- lagte.	Helbredede.	Bedrede.	Ind- lagte.	Helbredede.	Bedrede.	Ind- lagte.	Helbredede.	Bedrede.
1ste Anfald	1039	260 o. 25,02 %	131 o. 12,60 %	977	261 o. 26,71 %	174 o. 17,80 %	2016	521 o. 25,84 %	305 o. 15,12 %
2det	193	68 o. 35,23 %	38 o. 19,68 %	244	100 o. 40,98 %	44 o. 18,02 %	437	168 o. 38,44 %	82 o. 18,76 %
3die	67	31 - 46,26 -	19 - 28,35 -	88	44 - 50,00 -	19 - 21,59 -	155	75 - 48,38 -	38 - 24,51 -
4de	21	12 - 57,14 -	5 - 23,80 -	33	13 - 39,39 -	10 - 30,30 -	54	25 - 46,29 -	15 - 27,77 -
5te	20	13 - 65,00 -	5 - 25,00 -	17	13 - 76,47 -	2 - 11,82 -	37	26 - 70,27 -	7 - 18,89 -
6te o. flg. —	20	17 - 85,00 -	2 - 10,00 -	30	20 - 66,66 -	6 - 20,00 -	50	37 - 74,00 -	8 - 16,00 -
Uvist Nummer.	116	45 - 38,79 -	21 - 18,10 -	83	25 - 30,12 -	21 - 25,30 -	199	70 - 35,17 -	42 - 21,10 -
Ialt Gjenanfald	437	186 o. 42,56 %	90 o. 20,59 %	495	215 o. 43,43 %	102 o. 20,60 %	932	401 o. 43,02 %	192 o. 20,60 %
Førsteanf. og Gjenanf. tils. }	1476	446 o. 30,21 %	221 o. 14,97 %	1472	476 o. 32,33 %	276 o. 18,95 %	2948	922 o. 31,28 %	497 o. 16,85 %

Behandlingsresultater indtil Udgangen af 1878 efter Anfaldets Nummer.

Tabel XXXIV.

resultater *); men besynderligt nok synes Forholdet egentlig intetsteds at have været Gjenstand for den Opmærksomhed, en saa paafaldende Afgivelse fra de almindelige prognostiske Erfaringer dog nok kunde fortjene, og saa vidt vides har man med Hensyn til Forklaringen slaaet sig til Ro med en Anvisning paa de periodiske Tilfælde.

Det ligger nu ogsaa ganske vist temmelig nær at tænke paa disse, da den periodiske Typus naturligvis forudsætter en stærk Tilbøjelighed hos det enkelte Anfald til atter at ophøre spontant, som den nødvendige Betingelse for at Periodiciteten kan komme i Stand; og da de periodiske Anfald i det Foregaaende ikke ere udsondrede for sig, men medoptagne i Tabel XXXIV jævnsides med de ikke-periodiske, maa de Helbredelser, der komme paa dem, ikke have bidraget lidet til at forhøje Helbredelsesprocenten blandt Gjenanfaldene i den jydsk Anstalt, navnlig blandt de senere af disse. Der kan saaledes ikke være Tvivl om, at de paafaldende gunstige Behandlingsresultater, Tabellen udviser efter det 3die eller 4de Anfald, omtrent udelukkende skyldes Periodiciteten. Men saaledes forholder det sig ikke med de tidligere Gjenanfald; thi en Sindssygdом vil dog ikke med Feje kunne betegnes som periodisk, og er det heller ikke, fordi den optræder anden Gang hos det samme Individ, ja det kan heldigvis ikke engang altid siges at være i Kraft af Periodiciteten, at det tredie Anfald kommer frem. De periodiske Tilfælde udgjøre naturligvis ogsaa en langt mindre Brøkdel af Tilfældene under 2det og 3die Anfald end under de senere Gjenanfald; men alligevel er den Stigning af Helbredelsesprocenterne, som Tabel XXXIV udviser fra 1ste til 2det og fra 2det til 3die Anfald, omtrent den samme, som finder Sted mellem de følgende Anfald. I det Hele have de periodiske Tilfælde i Anstalten ved Aarhus ingenlunde været talrige nok, til at kunne afgive en tilfredsstillende Forklaring af Forholdet. Af de 932 Indlæggelser, som have fundet Sted i Gjenanfald, er der i det allerhøjeste 250, som angaae periodiske Tilfælde, men selv om det var disse, der alene havde leveret alle 158 Helbredelser, som komme paa Gjenanfaldene efter det 3die, hvilket dog ikke har været Tilfældet, vilde de tilbageværende 682 Gjenanfald, der ikke skyldes Periodiciteten, endnu have givet 243 Helbredelser eller 35,6 %. Men dette er over 10 % flere end der har været helbredet

*) Se saaledes Allg. Ztschr. f. Psychiatrie, Bd. XXV, Suppl., S. 416, hvor Tigges har sammenstillet adskillige Exempler, af hvilke flere stemme neje overens med Forholdet ved Aarhus.

i Førsteanfaldene, og Periodiciteten alene forslaaer altsaa ikke til at forklare dette Forhold.

Men der er ogsaa en anden Omstændighed, som her er af ret væsentlig Betydning; og det er, at Gjenanfaldene i det Hele ere komne tidligere til Behandling i Anstalten end Førsteanfaldene, rimeligvis fordi man i Hjemmet vel som oftest vil være mere tilbøjelig til at bortsende Gjenanfaldene end Førsteanfaldene, hvis Symptomer Omgivelserne ikke saa let erkjende i rette Tid, og hvor mangehaande Betæneligheder gjøre sig gjældende, som bortfalde, naar Sygdommen vender tilbage og stiller de samme Optrin og Situationer, man allerede tidligere har faaet Respekt for, i fornyet Udsigt. Nu er det i et foregaaende Afsnit (S. 154—56) vist, hvor meget en betimelig Paabegyndelse af Anstaltsbehandlingen bidrager til at befordre Helbredelsen, og det fremgaaer blandt andet af Tabel XXX (S. 155), at af 1221 Tilfælde, der indlagdes i Sygdommens første 3 Maaneder, helbrededes der 630 eller 51,59 %, medens der af alle dem, der indkom senere, 1727 i Tallet, kun helbrededes 292 eller 16,90 %. Af hine ikke over 3 Maaneder gamle 1221 Tilfælde var nu 733 Førsteanfald og 488 Gjenanfald, men da vi af Førsteanfald ialt have 2016, af Gjenanfald 932, udgjøre de indtil 3 Maaneder gamle Tilfælde ikke mere end 36,35 % af samtlige Førsteanfald og derimod 52,36 % af samtlige Gjenanfald. Blandt Gjenanfaldene have altsaa de Tilfælde, der ere komne til Behandling i den for Helbredelsen gunstigste Periode af Sygdommen, været langt talrigere end blandt Førsteanfaldene. Differencen er 16 %, hvilket ikke er langt fra at svare til den Overvægt (af noget over 17 %), som Helbredelserne blandt Gjenanfaldene i det Hele have haft over dem blandt Førsteanfaldene.

Da det vel neppe tør ansees for afgjort, at Gjenanfaldene i alle Anstalter komme til Behandling saa meget betimeligere end Førsteanfaldene, som Tilfældet har været ved Aarhus, kan det maaske være tvivlsomt, om det Ovenstaaende giver en tilstrækkelig udtømmende Forklaring af Forholdet i dets Almindelighed; men for den jydsk Anstalts Vedkommende synes det dog ret tilfredsstillende godtgjort, at forsaavidt de overvejende gunstige Behandlingsresultater af Gjenanfaldene ikke kunne tilskrives den periodiske Beskaffenhed af disse, ere de fornemmelig begrundede i en mere betimelig Indlæggelse af Gjenanfaldene, altsaa i ydre og mere eller mindre tilfældige Forhold, ikke deri, at Gjenanfaldene i og for sig skulde have en bedre Prognose end Førsteanfaldene.

I et tidligere Afsnit (S. 114—18) er det eftervist, hvor ringe en Indflydelse der for det enkelte Anfalds Vedkommende kan tillægges Familiedispositionen med Hensyn til Behandlingens Resultat, og hvorledes Betydningen af dette Moment væsentlig ligger i en forøget Disposition til Tilbagefald og et mere fremskyndet Udbrud af Sygdommen. I Modsætning hertil have vi i Afsnit IX seet, hvor højst forskellige Behandlingsresultater der betinges af den kortere eller længere Tid, der hengaaer før Patienterne indlægges i Anstalten. I denne Henseende henvises altsaa til Tab. XXX (S. 155), der med meget slaaende Tal godtgjør Vigtigheden af den betimelige Paabegyndelse af Anstaltsbehandlingen. Paa næste Side ere nu i Tabel XXXV Behandlingsresultaterne sammenstillede efter Sygdommens Former.

Det vil i denne Tabel strax bemærkes, at den langt overvejende Del af Helbredelserne falder paa de fortrinsvis primære Former, Manien og Melankolien, og at det af disse igjen er Manierne, som have givet de heldigste Resultater, idet der blandt dem — begge Kjøen tilsammentagne — er helbredet 54,52 % af samtlige med denne Form Behandlede, hvorimod den tilsvarende Helbredelsesprocent af Melankolierne kun har været 36,76. I Vanvidet, som her er den eneste Repræsentant for de fortrinsvis sekundære Former, har Helbredelsesprocenten kun været ringe, af Epileptikere er Helbredelse kun lykkedes et Par Gange, og af Paretikerne ere de faa Bedringer kun et temmelig illusorisk Resultat, skjøndt en af dem forlod Anstalten i en Tilstand, som nok kunde vække Tvivl om Diagnosen Rigtighed, og en anden holdt sig i ret god Bedring i henvend et Aar. At hverken Forvirringen eller Sløvsindet forekommer i denne Tabel, ikke engang med Bedringer, uagtet ikke ganske faa til disse Klasser hørende Patienter have været udskrevne i en for deres Nærmeste nogenlunde tilfredsstillende Tilstand, beroer paa Anstaltens Princip, ikke at betegne Nogen som Bedret, blot fordi han i selve Anstalten har befundet sig bedre end ved Indlæggelsen, naar der ikke har været Grund til at ansee en saadan Tilstand for nogenlunde holdbar under andre Forhold.

Det vil heller ikke undgaae Opmærksomheden, at Helbredelsesprocenterne i Tabel XXXV baade ere højere end i hele Patientmassen, og navnlig højere blandt Mændene end blandt Kvinderne, uagtet det omvendte Forhold finder Sted efter Angivelsen S. 162 af de samlede Behandlingsresultater. Nøglen til disse tilsyneladende Modsigelser er at søge i Tabel XXVI (S. 130), hvoraf vil sees, at med Undtagelse af

	Mænd		Kvinder		Begge Køn.	
	Tilfælde.	Helbredede.	Tilfælde.	Helbredede.	Tilfælde.	Helbredede.
Mani	450	260 c. 57,77 %	489	252 c. 51,53 %	939	512 c. 54,52 %
Melankoli	413	156 - 38,01 -	596	215 - 36,06 -	1009	371 - 36,76 -
Vanvid	238	28 - 11,76 -	172	9 - 5,23 -	410	37 - 9,02 -
Alm. Paræse	83	" - "	5	" - "	88	" - "
Epileptiske	36	2 - 5,55 -	15	" - "	51	2 - 3,92 -
	446		476		922	
		70 c. 15,55 %		84 c. 17,17 %		154 c. 16,40 %
		87 - 21,06 -		151 - 25,33 -		238 - 23,58 -
		59 - 24,79 -		39 - 22,67 -		98 - 23,90 -
		3 - 3,61 -		" - "		3 - 3,40 -
		2 - 5,55 -		2 - 13,33 -		4 - 7,84 -
		221		276		497

Behandlingsresultater (indtil Udgangen af 1878) efter Sygdomsformen.

Tabel XXXV.

Manierne og Melankolierne, hvor Kvinderne have været talrigst, have de mandlige Patienter været i betydelig Overvægt blandt alle de andre Former som ingen Helbredelser have leveret, og som derfor ikke kunde komme i Betragtning i Tabel XXXV, medens de selvfølgelig ere medtagne i Beregningen S. 162. Atter et Exempel paa, at der kun kan tillægges Helbredelsesprocenten en aldeles relativ Betydning: blandt hele Patientmassen er den højest for Kvinderne; men udsondres de Former, som efter deres Beskaffenhed ingen Helbredelser kunne give, bliver den højest for Mændene, og stiger i det hele mange Procent.

Ogsaa i begge de andre Anstalter er Helbredelsesprocenten lavere i Melankolien end i Manien: dog er Differencen ved Aarhus (17,76 %) større end enten paa St. Hans Hospital (6 %) eller ved Vordingborg (12 % efter Gjennemsnittet af Aarene 1872—77). Ligeledes er Helbredelsesprocenten i Vanvidet lavest ved Aarhus, nemlig 9 %, medens den i hver af de andre Anstalter for Tidsrummet 1872—77 lader sig beregne til c. 25 %. Dette Forhold synes overmaade højt. Naar hensees til Prof. Steenbergs egen Mening om Prognosen i det fuldt udviklede Vanvid (Beretn. f. 1877, S. 39), som vistnok de fleste Sindslæger ville tiltræde, kunde man fristes til at spørge, om Grunden til et saa heldigt Behandlingsresultat af denne Form ikke kunde være at søge enten i Diagnosen eller i en mindre streng Bedømmelse af Tilstanden ved Udskrivningen end der har fundet Sted ved Aarhus. Muligvis kunde Antallet af de Bedrede under denne Rubrik kaste noget Lys herover, men derom foreligger ingen Angivelser fra de andre Anstalter: ved Aarhus udgjøre de Bedrede under denne Rubrik i Forhold til de Helbredede langt flere end af de øvrige Former (23,90 % eller over 2½ Gang saa mange), hvilket vel nok kunde tale for Rigtigheden af den antydede Formodning.

Patienternes Dannelsestrin og aandelige Udvikling, saavelsom deres Stand og Livsstilling i det Hele, har en ikke ganske ringe Indflydelse paa Sindssygdommenes Phænomener, og det synes ikke urimeligt, at denne Indflydelse ogsaa maatte kunne spores i Behandlingsresultaterne.

Hvad nu først Dannelsen angaaer, da er det paa Grund af det Svævende i Begrebet ikke let at anstille en Sammenligning uden al

Vilkaarlighed. Imidlertid tilbyder Anstaltens Organisation et ret naturligt Udgangspunkt i denne Henseende. Det er nemlig kun ganske undtagelsesvis, at Patienter, der med Feje kunne betegnes som dannede Mennesker i Ordets sædvanlige Betydning, have været indlagte i tredje Forplejningsklasse, uagtet det er almindeligt nok, at de overflyttes til denne, naar Udsigterne til Helbredelse ere forbi. Ofte er det skeet, at mere velhavende Personer have maattet behandles i anden eller selv i første Forplejning, uden at befinde sig paa det Dannelsesstrin, hvis Fordringer disse to Klasser ere beregnede paa at tilfredsstille. Men alligevel kunne de to første Forplejningsklasser dog nok siges i det Hele at repræsentere den mere dannede Del af den jydsk Anstalts Patienter, naar Betegnelsen just ikke tages i meget snever Forstand, saa at nedenstaaende Sammenstilling af Behandlingsresultaterne efter Forplejningsklasserne formentlig vil kunne tjene til en nogenlunde rigtig Bedømmelse af det omhandlede Forhold.

A. Blandt Patienter af I. og II. Klasse:

	Mænd (322)	Kvinder (327)	Begge Kjøen (649)
Helbredelse hos	78 o. 24,2 %	108 o. 33,0 %	186 o. 28,6 %
Bedring	- 58 - 18,1 -	- 73 - 22,3 -	- 131 - 20,4 -
	136 o. 42,3 %	181 o. 55,3 %	317 o. 49,0 %

B. Blandt Patienter af III. Klasse:

	Mænd (1154)	Kvinder (1145)	Begge Kjøen (2299)
Helbredelse hos	355 o. 30,8 %	356 o. 31,1 %	711 o. 30,9 %
Bedring	- 161 - 13,9 -	- 197 - 17,2 -	- 358 - 15,6 -
	516 o. 44,7 %	553 o. 48,3 %	1069 o. 46,5 %

Som det strax vil bemærkes, udgjøre de Helbredede og Bedrede af begge Kjøen tilsammen 2½ % flere i 1ste og 2den Klasse end i 3die, men da der af de Bedrede alene kommer omtrent 5 % flere paa de to første Klasser end paa den tredje, har denne igjen over 2 % flere Helbredelser end hine, og for saa vidt maa Behandlingsresultatet altsaa i det Hele taget siges at være gunstigst for de simple Klasser. Dette er nu ogsaa utvivlsomt Tilfældet blandt Mændene, af hvilke der i tredje Klasse er helbredet 6,6 % flere end i de to andre, hvorimod det omvendte Forhold finder Sted blandt Kvinderne, skjøndt i mindre Grad (med en Difference af neppe 2 %). I de to første Klasser er

Helbredelsesprocenten blandt Mændene ogsaa betydelig lavere end for samtlige Behandlede (se S. 162), medens den blandt Kvinderne ikke er synderligt højere.

Det kan nu vistnok være noget tvivlsomt, om man i de fremhævede Forskjelligheder netop tør see en Indflydelse af Patienternes højere og lavere Dannelsesstrin. At dette kan bidrage til at trykke Helbredelsesprocenten for de mandlige Patienter og de to første Klasser, er dog i og for sig ikke utænkeligt, og synes i alt Fald at bestyrkes af den Omstændighed, at samtlige Indlæggelser af Patienter som have gaaet den stüderende Vej, 102 i Tallet, kun have givet 26 Helbredelser (25,4 %) og 13 Bedringer (12,7 %), hvilket er under de gjennemsnitlige Procenter for samtlige Indlæggelser (S. 162). Men at det samme Moment, som trykker Helbredelsesprocenten for det ene Kjøen, skulde hæve den for det andet, er saa usandsynligt, at man i det mindste for Kvindernes Vedkommende maa søge Forklaringen andetsteds. Forøvrigt stemme de indbyrdes Forhold i den foranstaaende Udsigt over Forplejningsklasserne ret godt med dem i nedenstaaende over Behandlingsresultaterne blandt Kjøbstadsbefolkningens og Landbefolkningens Patienter, af hvilke de første vel ogsaa i det Hele repræsentere en større Sum af Dannelsesstrin end de sidste.

A. Blandt Patienter fra Byerne:

	Mænd (448)	Kvinder (471)	Begge Kjøen (919)
Helbredelse hos	111 o. 24,8 %	166 o. 35,2 %	277 o. 30,1 %
Bedring	- 61 - 13,6 -	- 82 - 17,2 -	- 143 - 15,6 -
	172 o. 38,4 %	248 o. 52,4 %	420 o. 45,7 %

B. Blandt Patienter fra Landet:

	Mænd (1028)	Kvinder (1001)	Begge Kjøen (2029)
Helbredelse hos	322 o. 31,3 %	298 o. 29,8 %	620 o. 30,5 %
Bedring	- 158 - 15,4 -	- 188 - 18,8 -	- 346 - 17,0 -
	480 o. 46,7 %	486 o. 48,6 %	966 o. 47,5 %

Ogsaa her have nemlig de mandlige Patienter fra Byerne færre og de kvindelige flere Helbredelser end de fra Landet; men mellem de kvindelige Helbredelser fra Byerne og fra Landet er Differencen større end mellem dem af de forskellige Forplejningsklasser, ligesom ogsaa det mindre Antal Bedringer blandt Bypatienterne i Sammenligning med

dem blandt de to første Forplejningsklasser har givet Landpatienterne nogen Overvægt med Hensyn til det samlede Behandlingsresultat.

For Landbefolkningens Vedkommende tillader Stoffet endnu følgende Sammenstilling af Behandlingsresultaterne blandt Gaardmænd, Husmænd og Tyende, som ikke er uden Interesse.

B. Blandt Gaardmandsklassen:

	Mænd (237)	Kvinder (227)	Begge Kjøen (464)
Helbredelse hos	74 o. 31,2 %	64 o. 28,2 %	138 o. 29,7 %
Bedring -	54 - 22,8 -	52 - 22,9 -	106 - 22,8 -
	128 o. 54,0 %	116 o. 51,1 %	244 o. 52,5 %

B. Blandt Husmandsklassen:

	Mænd (140)	Kvinder (282)	Begge Kjøen (422)
Helbredelse hos	68 o. 48,5 %	79 o. 28,0 %	147 o. 34,8 %
Bedring -	23 - 16,4 -	51 - 18,1 -	74 - 17,5 -
	91 o. 64,9 %	130 o. 46,1 %	221 o. 52,3 %

C. Blandt Tyendeklassen:

	Mænd (262)	Kvinder (220)	Begge Kjøen (482)
Helbredelse hos	92 o. 35,1 %	95 o. 43,2 %	187 o. 38,8 %
Bedring -	27 - 10,3 -	36 - 16,4 -	63 - 13,1 -
	119 o. 45,4 %	131 o. 59,6 %	250 o. 51,9 %

Medens Procentforholdet af Helbredede og Bedrede af begge Kjøen tilsammen omtrent er ens i alle disse tre Grupper, er saavel Helbredelses- som Bedringsprocenten ikke lidet forskjellig. Gaardmandsklassen er den som forholdsvis har haft færrest Helbredelser, dernæst kommer Husmandsklassen med 5, og endelig Tyendeklassen med 9 % flere; men af Bedringer har Gaardmandsklassen igjen haft flest og Tyendeklassen færrest. Disse Forskjelligheder beroe i det mindste for en meget stor Del paa helt udvortes Forhold. Gaardmandsklassen afholder nemlig i Reglen selv Omkostningerne ved Opholdet i Anstalten, og erlægger som oftest fuld Betaling, hvorimod det næsten altid er det Offentlige, som underholder Patienterne af Husmands- og Tyendeklassen mod Nedsættelse af Betalingen til det Halve. Dette har nu paa den ene Side til Følge, at Gaardmandsklassen helst ud-

sætter Indlæggelsen saa længe som muligt, hvorved allerede Sandsynligheden for fuldstændig Helbredelse bliver mindre, og kun altfor ofte fristes til at lette sig Underholdningsbyrden ved at tage sine Patienter hjem, saasnart en Bedring er indtraadt, og før de kunne udskrives som helbredede. Paa den anden Side kunne Kommunerne ikke lettelig faae deres Sindssyge anbragt billigere end i Anstalten: de have altsaa mere Opfordring til at sørge for den betimelige Indlæggelse af Patienter, der ikke kunne have i Hjemmet, og ere sædvanlig meget utilbøjelige til at modtage dem igjen, naar de ikke kunne erklæres for fuldstændigt helbredede. De særdeles billige Betalingsvilkaar, som i den jyske Anstalt ere reglementerede for Uformuende, stille saaledes de lavere Klasser af Almuen forholdsvis gunstigst med Hensyn til Helbredelsesudsigterne, og ere upaatvivlelig Hovedgrunden til at disse have givet bedre Behandlingsresultater end den mere velhavende Del af Bondebefolkningen. Naar nu hertil kommer, at Tyendeklassen i det Hele taget bestaaer af yngre Personer end de to andre, og at Alderen indtil det 30te Aar er den, som giver den højeste Helbredelsesprocent (se Tabel XXXII og XXXIII, Side 173 og 176), er det let forstaaeligt, at Behandlingsresultaterne netop blandt Tyendet har været allerheldigst. Derimod er det vanskeligt at forklare sig Grunden til den meget høje Helbredelsesprocent blandt de mandlige Patienter af Husmandsklassen i Sammenligning saavel med de kvindelige af samme Klasse som med de mandlige af de to andre.

Med Hensyn til den Tid, Behandlingen har udkrævet i de helbredede Tilfælde, har kun 1 Patient kunnet udskrives som helbredet efter mindre end 3 Ugers (17 Dage) Ophold i Anstalten, medens den længste Tid (hos en Melancholica, som dog af Omstændighederne nødsagedes til at forblive i Anstalten ikke ganske kort efter tilendebragt Rekonvalescens) har været 10 Aar og 4 Maaneder (3795 Dage). Gjennemsnitsvarigheden af Opholdet for samtlige 922 Helbredede med ialt 220440 Forplejningsdage har udgjort 239 Dage, lidt over 34 Uger eller næsten 8 Maaneder. De forholdsvis ikke talrige Tilfælde af usædvanlig lang Varighed bidrage dog meget til saa lang en Middellvarighed: trækker man derfor de Tilfælde fra, hvor Opholdet i Anstalten har været over et Aar, udgjør Gjennemsnitsvarigheden af Be-

handlingen hos de i det første Aar Helbredede alene (791 i Tallet med 106615 Forplejningsdage) ikkun 135 Dage, noget over 19 Uger eller omtrent halvfemte Maaned.

Det Nærmere med Hensyn til Behandlingens Varighed fremgaaer af nedenstaaende

Tab. XXXVI.

Behandlingens Varighed hos de Helbredede.

Udskreven i Opholdets	Mænd (446).	Kvinder (476).	Begge Kjøen (922).
1ste Maaned	10 o. 2,2 %	1 o. 0,2 %	11 o. 1,2 %
2den —	37 - 8,3 -	32 - 6,7 -	69 - 7,5 -
3die —	82 - 18,4 -	56 - 11,8 -	138 - 14,9 -
4de —	39 - 8,7 -	45 - 9,4 -	84 - 9,1 -
5te —	53 - 11,9 -	51 - 10,7 -	104 - 11,3 -
6te —	44 - 9,9 -	52 - 10,9 -	96 - 10,4 -
7de —	32 - 7,2 -	49 - 10,3 -	81 - 8,8 -
8de —	29 - 6,5 -	37 - 7,8 -	66 - 7,1 -
9de —	22 - 4,9 -	29 - 6,1 -	51 - 5,5 -
10de —	13 - 2,9 -	22 - 4,6 -	35 - 3,8 -
11te —	10 - 2,2 -	22 - 4,6 -	32 - 3,5 -
12te —	9 - 2,0 -	15 - 3,1 -	24 - 2,6 -
Ialt i 1ste Aar	380 o. 85,1 %	411 o. 86,2 %	791 o. 85,7 %
i 2det —	50 - 11,2 -	45 - 9,4 -	95 - 10,3 -
i 3die —	11 - 2,4 -	11 - 2,3 -	22 - 2,4 -
i 4de —	3 - 0,6 -	6 - 1,2 -	9 - 0,9 -
i 7de —	1 - 0,2 -	1 - 0,2 -	2 - 0,2 -
i 8de —	1 - 0,2 -	1 - 0,2 -	2 - 0,2 -
i 10de —	1 - 0,2 -	1 - 0,2 -	2 - 0,2 -
i 11te —	1 - 0,2 -	1 - 0,2 -	2 - 0,2 -
	446	476	922

Det vil bemærkes, hvorledes Procentforholdet af de Helbredede stiger i de tre første Maaneder, og derpaa fra 5te Maaned*) aftager med

*) Det lave Procenttal i 4de Maaned hidrører fra, at denne er den første i Opholdets andet Kvartal, med hvis Begyndelse ny Betaling regulativmæssigt

hver Maaned gennem hele det første Aar. Ved Udgangen af dette ere allerede henvend 86 % af samtlige Helbredede udskrevne, af de tilbageværende 14 % kommer der endnu lidt over 10 paa Opholdets andet Aar. Tredie Aar har neppe saa mange som den sidste Maaned af 1ste Aar, og i de paafølgende Aar indtræffe Helbredelserne kun ganske undtagelsesvis. Man seer heraf, hvor mislige Udsigterne i det Hele taget ere, naar det første Aar af Behandlingen ikke har ledet til noget Resultat, eller i det mindste indledet en Rekonvalescens, thi i mange af de Tilfælde der først have kunnet udskrives som helbredede i Opholdets andet Aar, er Bedringen naturligvis begyndt tidligere.

For saa vidt er Forholdet temmelig ens hos begge Kjøen. Derimod vil det ikke undgaae Opmærksomheden, at i de første Maaneder af Opholdet er Procentforholdet af Helbredelserne højest blandt Mændene, men i den sidste Halvdel af det første Aar højest blandt Kvinderne. Sammenfatter man Helbredelserne efter længere Tidsrum, kommer der

	Mænd.	Kvinder.
paa 1ste Fjerdingaar	129 o. 28,9 %	89 o. 18,7 %
- 2det —	136 - 30,5 -	148 - 31,0 -
- 3die —	83 - 18,6 -	115 - 24,2 -
- 4de —	32 - 7,1 -	59 - 12,3 -
efter 1ste Aar	66 - 14,6 -	65 - 13,5 -

I det første Halvaar har Forholdet mellem helbredede Mænd og Kvinder altsaa været omtrent som 6:5, i det andet Halvaar som 5:7.

Ogsaa Gjennemsnitsvarigheden af Behandlingen har været en Del forskjellig hos Mænd og Kvinder; blandt samtlige 922 Helbredede nemlig:

hos 446 Mænd med 99892 Forplejningsdage	224 Dage
- 476 Kvinder - 120548	253 -

og blandt de 791 alene, der udgik som helbredede i Opholdets første Aar

hos 380 Mænd med 56481 Forplejningsdage	149 Dage
- 411 Kvinder - 72046	176 -

skal erlægges, hvilket ofte søges undgaaet ved at hjemtage de Helbredede ved første Kvartals Slutning, selv om et noget længere Ophold er tilraadeligt for at befæste Helbredelsen. At dette kun spores efter Slutningen af første Kvartal, beroer paa, at naar Patienten forbliver over tre Maaneder i Anstalten, reguleres Indbetalingerne i Overensstemmelse med Aarets sædvanlige Kvartalsinddeling.

Forskjellen er, som man vil see, ikke ganske ubetydelig og afgjort til Fordel for Mændene, til hvis Helbredelse der i Gjennemsnit er medgaaet omtrent 4 Uger mindre end hos de kvindelige Patienter. Dette er ret paafaldende, da Kvinderne dog i det Hele have givet nok saa gode Behandlingsresultater som Mændene. Imidlertid finder det samme Forhold Sted paa St. Hans Hospital, hvor der i de sidste 15 Aar ligeledes er helbredet forholdsvis flere Mænd end Kvinder i Opholdets første Halvaar, og omvendt flere Kvinder end Mænd i det andet Halvaar.

Nok saa megen Indflydelse som Kjønnets Sygdomsformen at have paa den Tid der udfordres til Helbredelsen. Gjennemsnitsvarigheden i Manierne og Melankolierne har nemlig været:

A. Helbredede Manier:

hos 260 Mænd med 51025 Forplejningsdage	197 Dage
- 252 Kvinder - 59473	— 236 -
- 512 afbg. Kj.- 110498	— 216 -

B. Helbredede Melankolier:

hos 156 Mænd med 36938 Forplejningsdage	237 Dage
- 215 Kvinder - 56223	— 262 -
- 371 af bg. Kj.- 93161	— 251 -

I det Hele har altsaa Helbredelsen af Manierne udkrævet kortere Tid end af Melankolierne, i Gjennemsnit netop 5 Uger kortere. Dette gjælder dog mest om de mandlige Patienter, hvor Gjennemsnitsvarigheden af Maniernes Behandling har været henimod 6 Uger kortere end af Melankolierne, medens den blandt de kvindelige ikke har været 4 Uger kortere.

XI.

Dødelighedsforhold.

Som vi have seet af Tabel XXXI (S. 161), har Antallet af Dødsfald i det hele 25aarige Tidsrum været 289 blandt de mandlige, 217 blandt de kvindelige Patienter, ialt 506, hvilket udgjør 17,1 % af samtlige 2948 Indlæggelser og 20,7 % af de 2440 behandlede Individuer. Men da dette Procentforhold fremdeles maa stige med hvert Aar, giver det naturligvis ingen paalidelig Vejledning til at bedømme Dødeligheden i Anstalten; den rette Maalestok for denne faaer man vistnok kun ved overensstemmende med den i Sindssygeanstaltens aarlige Beretninger vedtagne Fremgangsmaade at beregne Procentforholdet af Dødsfaldene til Gjennemsnitsbelægningen, saaledes som det, baade for hvert enkelt Aar og for de to Hovedafsnit før og efter Udvidelsen er skeet paa næste Side i Tabel XXXVII.

Af denne seer man da, at Dødelighedsprocenten i aarligt Gjennemsnit af hele Tidsrummet har udgjort:

for Md. 7,78%, for Kv. 6,04 %, for begge Kj. 6,98 %.

Men den har dog varieret stærkt i de enkelte Aar. Naar der kun tages Hensyn til fulde Aar, bevæger den sig blandt begge Kjøen tilsammen mellem et Maximum af 14,76 (i 1856) og et Minimum af 4,46 (i 1869). Blandt Mændene alene er Maximum (i 1876) 13,81 % og Minimum (i 1869) 2,46 %, blandt Kvinderne alene gaaer Maximum endogsaa op til 17,51 % (i 1856) mod et Minimum af 2,89 % (i 1858). Man seer fremdeles, at medens Dødeligheden gjennemsnitsvis har været saa godt som ganske ens blandt begge Kjøen i de 9 Aar før Udvidelsen, har